

1. Johdanto.

Noormarkun kotiseutuyhdistys harjoittaa toimintaansa sääntöjensä puitteissa ja yhdistyksen vastuulla on lisäksi museotoiminta. Museo ei ole kunnan tai kaupungin ylläpitämä. Museon alue on monipuolisessa käytössä ja pääriivin tupa toimii myös kokous- ja juhlaikäyttöä.

Käsikirjan tarkoitus on helpottaa Noormarkun kotiseutuyhdistyksen johtokunnan päätöksiä museon esineiden kohdalla tehtävissä päätöksissä. Antaa selkeät ohjeet, miten toimitaan esineiden käsittelyssä, niitä vastaan otettaessa tai poistettaessa. Käsikirja helpottaa myös museossa toimivien, uusien johtokunnan jäsenten ja muiden työntekijöiden käsitystä museon periaatteista ja toimintatavoista. Ohjeet pysyvät tallessa, vaikka väki muuttuu.

Tämän käsikirjan on laatinut Ritva Liljeroos ja Laura Kankaansyrjä vuosina 2023-24. Sen on hyväksynyt Noormarkun kotiseutuyhdistyksen johtokunta 24.5.2024. Käsikirja päivitetään tarpeen mukaan. Päivityksestä vastaa johtokunnan valitsema henkilö. Viimeinen päivitys on tehty 17.5.2024.

2. Museotoiminnan tarkoitus ja tavoitteet.

Museotoiminnan tarkoituksena on:

Tallentaa ja vaalia jälkipolville noormarkkulaista historiaa ja talonpoikaiskulttuuria huomioiden Maire Gullichsenin ja Ahlströmin toiminnan vaikutus yhteisöön. Lisäksi tarkoituksena on kotiseututietouden lisääminen, kotiseudun kulttuurin vaaliminen ja sen edistäminen.

Museotoiminnan tavoitteena on:

Tutkia, ymmärtää sekä vaalia historiaa. Kaharin toiminta on kaiken ikäisille sopivaa. Toiminnan kautta kerrotaan entisestä ajasta ja pyritään siihen, että tunnelma olisi käsinkosketeltavaa. Tavoitteena kertoa elämästä ennen, sillä "Jos ei vanhaa ymmärrä, ei voi uuttakaan ymmärtää".

Museotoiminnan lisäksi tehdään yhteistyötä Satakunnan Museon kanssa, muun muassa rakennustarkastusten ylläpidossa ja kesätyöntekijän hankintaprosessin kautta. Satakunnan museo avustaa myös esineistöön, rakennusten ylläpitoon sekä museotyöhön liittyvien kysymysten kanssa.

Kehitettävää:

- Kaharin tunnelman kehittäminen.
- Kävijämäärän kasvattaminen.
- Saada museoon kokonaisuudessaan raikkautta. Uudistamista ajan hengessä.
- Tärkeää että kävijät pääsevät historiaan sisään, esineiden ja rakennusten tulee kertoa tarinaa.
- Mainostaminen somessa erittäin tärkeää. Facebook, Instagram ja kotisivut.
- Satakunnan Kansan menoinfoon tietoa tapahtumista.
- Museon esineissä selkeät linjat.

- Nuorten saaminen toimintaan mukaan.
- Kokoelmien saaminen sähköiseen muotoon.

Työn alla:

- Rakennusten korjaus ja esineiden inventointi ajan tasalle.
- Rakennusten saattaminen yleisölle avattaviksi. Saadaan esineet paremmin esille.
- Asiakkaille oma esineluettelokansio selattavaksi.
- Perinnekasveja uudelleen pihaan jo olemassa olevien lisäksi. Haasteena ylläpitäminen.
- Kyltit kasveihin kertomaan mikä on kyseessä.

3. Kokoelmatehtävä.

Tallennusalue:

- Esineistön kautta on tallennettu Noormarkun historiaa, joissa teemallisesti näkyvät erityisesti talonpoikauskulttuuri, käsityöt sekä toisaalta myös Ahlströmin toiminta osana aluetta.
- Kokoelmien ytimessä voi näin ollen sanoa olevan 1800–1900-lukujen Noormarkku, jossa näkyvät toisaalta yhtenäinen kulttuuri ja toisaalta eri luokkien väliset erot (talonpoikaistyylit vs. Ahlström).
- Säilyttää jo olemassa olevat esineet ja tavarat, jotka ovat nyt varastoissa ja esillä museossa. Huomioiden kuitenkin tarvittavat poistot ja kaksoiskappaleet.
- Maantieteellinen raja on Noormarkku ja sen kylät.
- Säilyttää 1800-1959 välissä olevia esineitä, jotka ovat paikallisia. Huomioiden kuitenkin uusia esineitä vastaanottaessa kohdassa rajaukset olevat asiat.

Ydinkokoelma:

- Kaharin ainulaatuinen sijainti, keskellä kylää.
- Laaja rakennuskokonaisuus, joka kuvastaa hyvin aikaansa. Rakennuskokonaisuudessa lisäksi paljon potentiaalia tuoda tiloja vielä monipuolisemmin esiin sekä kehittää toimintaa niiden kautta. Rakennuskokonaisuuteen kuuluu päärivi, sauna, kellari, aitta, luhti, kota, navetta jäljitelmä, Roosin mökki, paja, niittylato, riipi. Lisäksi pihassa on vinttikaivo.
- Noormarkun ja sen lähiympäristön kylien talonpoikauskulttuuriin liittyvä esineistö.
- Maire Gullichsenin lahjoittama esineistö.
- Ahlströmin lahjoittama esineistö.
- Nikolai Setälän hankkima esineistö.
- Yksityisten lahjoittama esineistö.
- Paja, jossa palkeilla toimiva ahjo ja seppämestari Esko Lehtiniemen pajasta oleva esineistö.
- Täkintekijä Roosa Setälän mökki alkuperäisine esineistöineen.
- Valokuvat ajalta n. 1800-1900.
- Filmit.

Rajaukset:

- Esineiden vastaanottamisesta, luovuttamisesta, poistamisesta ja käyttöesineeksi muuttamisesta päättää Noormarkun kotiseutuyhdistyksen johtokunta.
- Otetaan vastaan vain lahjoituksena saatuja esineitä. Lahjoitettavasta esineestä tehdään lahjoituskirja.
- Otetaan esine vastaan, jos sille on tilaa, saadaan se esille tai sille on käyttöä.
- Otetaan esine vastaan tarkkaan harkiten, esine oltava vuosien 1800-1959 väliltä.
- Otetaan vastaan jokin uniikki erityinen esine, vaikka se ei täytä vastaanotettavan esineen vaatimuksia, mutta on historiallisesti tärkeä ja liittyy Noormarkkuun ja sen kyliin.
- Ei oteta vastaan huonokuntoista ja saastunutta esinettä.
- Ei oteta vastaan 1960 ja sen jälkeen tulleita esineitä.
- Ei oteta vastaan aseita.
- Esineissä on oltava tarina mukana.
- Siirretään tarpeen vaatiessa kaksoiskappaleita käyttökokoelmiin.
- Jos museossa on esine ja tarjotaan samanlaista, voidaan vanha esine korvata uudella, jos siitä on tarina, paremmat kontekstit ja/tai se on parempi kuntoinen kuin jo olemassa oleva. Vanha esine voidaan poistaa kokoelmasta, siirtää käyttökokoelmiin tai luovuttaa eteenpäin.
- Lahjoittaa, luovuttaa, vaihtaa kaksoiskappaleita muihin museoihin tai kotiseutuyhdistyksiin tai yksityiselle henkilölle. Esim. suutarin lestit, joita lahjansaaja käyttää kenkien tekemiseen. Hän ei saa saada taloudellista hyötyä myymällä saatua esinettä.

4. Kokoelmien historia.

Kaharin tila mainitaan ensimmäisen kerran vuoden 1540 maakirjassa. Tilan nykyhistorian voidaan katsoa kuitenkin alkaneen vasta vuonna 1677. Vuodesta 1790 Kahari on ollut perintötila ja siirtynyt isältä pojalle Kaharin suvussa. Tila rakennuksineen on sijainnut alkujaan lähempänä joen rantaa. Isojaon valmistuttua vuonna 1798 Noormarkun tilojen rakennuksia alettiin siirtää lähemmäs kunkin alueen viljelysmaita. Näihin aikoihin myös Kaharin isorivi nousi nykyiselle paikalleen.

Päärakennuksen sisäänkäynnin luona oleva vuosiluku 1812 on erittäin merkittävä osa tilan historiaa, sillä tällöin voidaan sanoa alkaneen tilan kukoistuskauti. Sisäänkäynnin luota löytyvät myös kirjaimet AMK, jotka ovat tilan kukoistuskaudella toimineen isännän, Abraham Matinpoika Kaharin, nimikirjaimet. Kaikkiaan tilaa isännöi viisi eri sukupolvea Kahareja.

Omistajuus muuttui hieman 1900-luvulle tultaessa. Tilasta myytiin ensin osa Antti Ahlströmin perillisille vuonna 1899 ja vuonna 1907 loputkin osat myydään A. Ahlströmin osakeyhtiölle. Kaharin isoriviä on 1900-luvulla asuttanut monta eri tahoa ja välillä tila on ollut myös asuttamaton. Vuoteen 1908 asti tiloissa on ollut esimerkiksi kestikievari, vuoden 1918 sodan aikana punaisten ensiapuasema ja 1940-luvun loppupuolella tiloja ovat asuttaneet Karjalan evakot.

1950-luvulle tultaessa isonrivilin tilat olivat päässeet kuitenkin pahasti ränsistymään, eikä tiloja enää asutettu. Kerran tila oli päätetty huutokaupatkin, mutta tarjoukset jäivät niin alhaisiksi, ettei Ahlström halunnut sitä myydä. Keskeisen sijaintinsa vuoksi se oli tarkoitus

hävittää tyystin. Purku-uhka onnistuttiin onneksi välttämään, kun tilat päätettiin museoida, kunnostaa ja lahjoittaa samaan aikaan perustetulle kotiseutuyhdistykselle.

Tämän asian alulle laittajina toimivat silloinen Ahlströmin agronomi Mortimer Harju-Jeanty sekä Maire Gullichsen. Agronomi Harju- Jeanty`lle heräsi ajatus kotiseutumuseon perustamisesta Kaharin tilalle ja hän kääntyikin ideansa kanssa Gullichsenin puoleen. Maire puolestaan esitti idean A.Ahlströmin johdossa olleelle puolisolleen Harry Gullichsenille. Tilan huutokauppaamisesta ja hävittämisestä luovuttiin ja tilan kunnostamiseen alkuperäiseen kuntoonsa sekä uusien rakennusten siirtämiseen ryhdyttiin Ahlströmin tuella. Maire toi tilalle kunnostusten yhteydessä suuren määrän Merikarvian Pooskeriin keräämiään esineitä.

Tilan rakennuskantaa täydennettiin siirtämällä pihapiiriin luhti, pränni ja navettajäljitelmä, jotka päärakennuksen kanssa jakoivat piha-alueen niin sanottuun miespihaan ja karjapihaan. Samassa yhteydessä pihan kaivo muutettiin vinttikaivoksi. Pihan suunnittelussa käytettiin asiantuntijana puutarha-arkkitehti Katri Luostarista. Hänen ohjeidensa mukaan pihaan istutettiin kasveja ja koristepensaita, joita vanhoissa talonpoikaispihoissa oli aikoinaan ollut. Samalla rakennettiin myös pihapiirin kivi-, pinta-, riuku-, ja lauta aitoja sekä 7 erityylistä veräjää. Aittamäelle pystytettiin aisakeinu. Talon entisöimisessä käytettiin asiantuntijana arkkitehti, teollisuusneuvos Yrjö Laine-Jurvaa, joka oli erityisesti perehtynyt vanhoihin talonpoikaistaloihin.

Noormarkun kotiseutuyhdistys ry perustettiin 7.6.1955. Kotiseututalon vihkiäisissä 21.8.1955 vuorineuvos Hans Ahlström luovutti käyttöoikeuden Kaharin tilaan kuuluvaan maa-alueeseen ja lahjoitti rakennukset ja niihin kerätyn irtaimiston tietyin ehdoin Noormarkun kotiseutuyhdistykselle.

Ruusan mökki liitettiin kotiseutumuseoon vuonna 1960. Tuolloin mökin viimeinen asukas täkintekijä Roosa Setälä kuoli. Noormarkun kunta osti mökin perikunnalta ja lahjoitti sen kotiseutuyhdistykselle.

Rakennukset:

Päätalo eli isorivi: Tilan alkuperäinen rakennus. Siirretty, korjattu. Perinteinen paritupatyypinen rakennus. Porstuan erottamana toisessa päässä leivintupa eli pakari ja toisessa päässä sali eli tupa. Pakari on toiminut palvelusväen asuin-, puhde- ja leipomispaikkana. Sali oli rakennuksen parempaa puolta ja sen perällä on kaksi huonetta. Oikeanpuoleinen huone on sisustettu Mairen kammariksi ja vasemmanpuoleinen oli alkuaan talon vahtimestarin asuinhuone. Nykyään se on käytössä kotiseutuyhdistyksen toimistona. Pakari toimii nykyään museona ja sali kokous-, kahvi- ja vuokrautilana.

Mairen kammari: Salin perällä oikealla puolella oleva huone, joka on tehty Maire Gullichsenin muistoksi. Huone on sisustettu hänen avustuksellaan ja hänen lahjoitustensa turvin herrasväen nuoren neidon kammariksi.

Savusauna: Peräisin n.1850-luvulta ja on pärekattoinen. Siirretty Noormarkun Kairilan Harhalan kylästä Johanneskorven tilalta, Mastomäen torpasta vuonna 1967. Saunan sisustuksessa mainittakoon erikoisesti n.s. solkkinen, emännän ja pikkulasten vihtomispaikka kiukaan ylälaidassa lauderappujen vasemmalla puolella. Saunan takana oli humalisto humalariukuineen, joita myös tuotiin Kaharille. Sauna on Kaharin ja Setälän alueen kymmenes rakennus. Kaharilla sauna on lämmitetty ja saunottu ensimmäisen kerran kotiseutuehtoota vietettäessä 26.9.1968. Sen kerrotaan toimineen myös yleisenä

synnytlaitoksena, minkä lisäksi saunaan liittyy myös tarina sisällissodan ajalta.

Holvattu kivikellari: Tilan alkuperäinen rakennus ja sijaitsee alkuperäisellä paikallaan.

Aitta: Tilan alkuperäinen rakennus ja sijaitsee alkuperäisellä paikallaan. Kaksikerroksinen, käytetty viljan säilytykseen.

Pränni eli kota: Vanhoista hirsistä salvettu, jonka malli saatiin Pomarkusta Kynäsjärven rantamilta. Sisällä avoliesi veden lämmittämistä varten. Käytetty maidonkäsittelyssä tarvittavien välineiden pesemistä varten.

Luhti: Ostettu ja siirretty pihapiiriin Noormarkkuun kuuluneen Kairilan Harhalan kylästä, Harhalan talosta. Rakennus on peräisin vuodelta 1852. Ylhäällä kaksi huonetta, joissa oli tapana säilyttää vaatteita ja tekstiilejä sekä kesäisin nukkua. Alhaalla kaksi puotia eli varastoa, joista oikeanpuoleinen on toiminut suola-aittana eli suolan säilytys paikkana. Oven alapuolella näkyy suolan jättämät jäljet. Katolla oleva kello on pystytetty paikalleen vuonna 1966 ja se on peräisin Harjakankaan Kuurilta.

Navetta: Jäljitelmä. Käsittää vasemmalla puolella olevan puuliiterin ja oikealla puolella on kaksi käymälää. Näiden välissä on sola.

Vinttikaivo: Alkuperäinen on poistettu käytöstä pystypuun ja toisen sankopuun huonon kunnan takia. Uutta pystypuuta varten kaadettiin puu Kairilasta heinäkuussa 2018 ja se pystytettiin elo-syyskuun vaihteessa 2020.

Niittylato: Koottu vuonna 1964 kahdesta A. Ahlströmin Torajärveltä lahjoittamasta ladosta. Niityille on aikoinaan rakennettu latoja, joissa säilytettiin karjalle kerättyä heinää talvirehukseksi.

Riihi: Siirretty Noormarkun Kairilan kylästä Korkeakosken talosta. Sen on A. Ahlström lahjoittanut kotiseutuyhdistykselle. Alkuperäisestä koostaan pienennettynä rakennusmestari Johannes Laineen laatimien piirustusten perusteella rakennuksen pystyttivät veljekset Arvo ja Paavo Lönnberg Finbyystä. Riihi valmistui kesällä 1962. Riihessä on kiuas, luuva (puintihuone) sekä olkilato.

Paja: Viimeisin pihan rakennuksista, rakennettu paikalleen talkoovoimin vuonna 1985. Sijaitsee Kaharin museoaluetta halkoneen vanhan valtatie 8:n tiepohjan päällä. Pajan rakennusmateriaalit lahjoitti Noormarkun kunta Erkkilän tilalla olleesta riihirakennuksesta. Sisällä rakennuksessa on palkeilla toimiva ahjo sekä seppämestarin työkaluja vuonna 1972 lopetetusta Esko Lehtiniemen pajasta. Esineistö kuvaa seppien tärkeää ja arvokasta työtä osana Noormarkun historiaa.

Kaharin tilan läpi kulkenut vanha valtatie 8: Pääväylä Porista Vaasaan kulki Kaharin tilan läpi vuoteen 1940 saakka. Tämän jälkeen tie oikaistiin kulkemaan Isorivin toiselta puolen, missä se kulki vuoteen 1960 asti, jonka jälkeen reitin korvaajaksi tehtiin nykyinen valtatie 8. Tästä huolimatta Kaharin piha-alueen läpi kulkenut vanha valtatie suljettiin vasta 1970-luvun loppupuolella. 1985 tiealueelle rakennettiin viimeinen alueen kymmenestä rakennuksesta, eli paja.

Roosan mökki eli Setälän torppa: Kuulunut alun perin Kaharin tilan alkuperäisiin rakennuksiin. Ollut Setälän mäkitupalaisasunto, jossa eteinen, tupa ja keittiö. Mökin viimeisen asukkaan, täkintekijän Roosa Setälän, kuoltua 1960-luvulla rakennus liitettiin osaksi museokokonaisuutta. Mökissä on edelleen sama kalustus ja esineet, jotka siellä olivat Roosan asuessa. Torpan lahjoitti Noormarkun kunta ja esineistön Roosa Setälän perikunta.

Kyläkeinu: Tehty kotiseututalon pihaan vanhojen muistikuvien mukaan 1955. Keinun yläosaan on pantu tukki, joka estää keinun ympäri kierähtämisen. Rakenteita uusittu sen jälkeen. Ollut käytössä vielä 1970-luvulla, mutta poistettu sittemmin käytöstä turvallisuussyistä. Säilytetään niitty ladossa.

Valokuvat: Valokuvia paljon ja vain osassa tiedot lahjoittajista tai kuvissa esiintyvistä henkilöistä. Kuvat ajalta n.1800–1900.

Esineet:

- Maire Gullichenin lahjoittama esineistö.
- A.Ahlström Oy:n lahjoittama esineistö.
- Valokuvat 1800-1900 luvulta.
- Nikolai Setälän hankkima esineistö.
- Yksityisten lahjoittamat esineet.

Arvokkaimpia esineitä:

Kehto: Noormarkun rautaruukin perustajan maaherra De Carnallin perheen kehto, joka on myöhemmin kuulunut Ahlströmin suvulle.

Kuninkaanpöytä: Kuningas Kustaa IV Aadolf on ruokaillut pöydän ääressä vieraillessaan seurueineen Suomessa Merikarvian Lankosken kartanossa v.1806.

Kaappisänky, 2 kerroksinen: Tehty A.Ahlström Oy:n puusepänerveassa arkkitehti Y.Laine-Juvan piirustusten mukaan. Maalannut koristemaalari Fritz Hilbert, Helsinki.

Ylissänky, 2 kerroksinen: Tehty A.Ahlström Oy:n puusepänerveassa arkkitehti Y.Laine-Juvan piirustusten mukaan. Maalannut koristemaalari Fritz Hilbert, Helsinki.

Kaappi: Kukkakoristeinen. v.1778.

5. Kokoelmien nykytila.

- Paljon samoja ja osa esineistöstä huonokuntoisia. Esineiden siirtäminen poistoon ja osa käyttökokoelmaan. Säilytystilojen läpikäynti ja esineiden inventointi aikaa vievää.
- Esineistöstä suurin osa on luetteloitu, muttei kaikkea. Luetteloinnin yhteyteen ei lisäksi aina ole kirjattu esineen tarkkoja tietoja (käyttötarkoitus, lahjoittaja, kenen, mistä peräisin, miltä aikakaudelta yms.) Säilytettävät esineet tulisi lisäksi kuvata luetteloinnin lisäksi.
- Kokoelmat kokonaisuudessaan olisi lisäksi hyvä olla myös sähköisessä muodossa. Erityisesti henkilökunnan käyttöön, mutta esimerkiksi valokuvien osalta myös asiakkaille.
- Suurin osa esineistä on ulkotiloissa, joissa on kosteaa ja lämpötilan vaihteluita sekä hiirien pääsymahdollisuus. Päätalossa talvella vain ylläpitolämpö toistaiseksi. (Huolena lämmön pitämiseen on korkea kustannus ja kaikki tehdään talkoilla).
- Ulkorakennusten kunnossapitoa on laiminlyöty, nyt niitä kunnostetaan pala kerrallaan.

Isorivi: Päälisinpuolin kunnossa. Lisäeristysten tekeminen energian ja sähkön säästämiseksi. Wc päivitettävä nykyaikaiseksi.

- Keväällä 1967 tehty uusi pärekatto kylätalkoilla neljänä iltana. Talkoista myös kaitafilmi, jota säilytetään kaupungin arkistossa.
- 1970-luvulla lattiaeristeet uusittu ja asennettu sähkölämmitys.
- Keväällä 1994 uusittiin pärekatto (edellinen kestänyt 27 vuotta). Tehty pääosin talkootyönä. Apuna kaksi kunnan työllistämää työtöntä kirvesmiestä.
- 1994 suoritettiin ulkomaalaus.
- Perusteellinen keittiöremontti vuonna 1998.
- 23.6.2003 aloitettiin katon uusiminen. Pärekaton tilalle laitettiin sileä sinkitty saumapelti. Katon korjauksen tekivät Esko Ahonkivi, Jarmo ja Anita Jokinen sekä Hannu Nordlund. (v.1994 uusittu pärekatto kesti vain 9 vuotta, lyhyeen ikään on kaksi pääsyytä 1. puun kaato väärään aikaan 2. päreet erheellisesti kiinnitetty väärin päin).
- Ulkoseinien maalaus 2017-18 ? Maalauksen teki Jouni Leino.
- 21.9.2022 Valmistui kahden ilmalämpöpumpun asennus talon pohjoispuolelle. Pumppujen ulkoyksiköt asennettu valun päälle. Ulkoyksiköiden ympäri rakennettiin suoja ja näköeste kehikot. Kaikki työt talkoilla paitsi lämpöpumppujen asennus alan ammattilaisella.
- 11.7.2023 kivijalassa oleva pieni kivien sortuma korjattu ja lisätty siihen kohtaan tarkistusluukku.
- Lokakuussa 2024 yläpohjan lämmöneristettä lisättiin n. 20 cm vahvuisella kerroksella täyspuukuituista Hunton puhalluseristettä. Vanhat eristeet olivat painuneet erittäin tiiviiksi. Ennen eristeen puhallusta yläpohjasta poistettiin tuvan kohdalle aiemmin laitettut 7,5 cm vahvat lasivillat tuotenimeltä Karhunta ja sekä sinne kuulumattomat muovit ja muu roina. Vanhaa eristekerrosta pyrittiin tasaamaan ja kuohkeuttamaan. Kunnostukseen saatiin Leader- avustusta. Uuden puhalluseristuksen teki Länsi-Suomen puukuitueriste. Muut toimenpiteet tehtiin talkootyönä.

Savusauna: Museona. Esineistöä saunaan ja pyykkiin liittyen. Esineet tarkistamatta.

- Sunnuntaina 29.10.67 sauna siirrettiin Kaharille kahdessa traktorikuormassa. Pystytyksen ja kiukaan muurauksen tekivät Matti Mäkelä, hänen poikansa Simo, Kauko ja Leo sekä pärekaton lyömisessä oli apuna poikien serkku Tauno Peltonen. Rakentaminen kesti 6 päivää.
- Maalattu 18.5.2021 talkoilla ja itse keitettyllä punamultamaalilla. Samalla kaivettiin seinät esiin maan alta.
- Katon uusiminen heinäkuussa 2024 pärekatosta kolmiorivalliseksi huopakatoksi. Vanhat päreet poistettiin, vanhojen kattokannattimien päälle kiinnitettiin 32x100 puut ja kattolapheet oikaistiin. Kannattimien päälle asennettiin raakapontti, jonka päälle kiinnitettiin rakennuksen suuntaisesti alushuopa sekä pintahuovan räystäskaistaleet. Alushuovan päälle asennettiin kolmiorivat ja niiden väliin pintahuopa harjalta räystäälle. Lopuksi kiinnitettiin huopakaistat kolmioripojen päälle sekä harjakaista. Kunnostukseen saatiin Leader-avustusta ja rakentamisen toteutti Rakennusrovio Oy.

Holvattu kivikellari: Museona.

- Seinät maalattu 18.5.2021 talkoilla ja itse keitettyllä punamultamaalilla.
- Korjauksen tarvetta kellariin mentäessä oven yläosan tiilissä. Kellarin kiviholvikatto

- kunnossa, sen on katsonut rakennuskonservaattori vuonna 2022.
- Elokuussa 2023 uusittiin etelän puolen vesikate ja osa ruoteista. Uudet pintalaudat käsiteltiin Virtasen tervalla.
  - Pohjoisen puolen vesikate uusittiin heinäkuussa 2024. Vanha lautakatto purettiin katoniskoja myöden, samoin tiilistä muurattu sisäänkäynnin holvikaariosuus purettiin kokonaan. Muurausta varten tehtiin holvikaaren muotoinen tukimuotti ja päätyseinän laudoitusta purettiin niin paljon, että holvikaaren muuraus pystyttiin tekemään yläkautta. Aiempi muuraus oli tuettu ovenkarmista, mutta nyt tehtiin erillinen tuki mikä mahdollisti myös oven oikaisun. Vesikaton päällimmäisiin lautoihin jyrättiin kaksi vesiuraa. Kattolautojen asennuksen jälkeen katto tervattiin Virtasen tervalla. Sisäänkäyntioven kynnyspuu uusittiin ja tervattiin. Kunnostukseen saatiin Leader-avustusta ja kaikki toimenpiteet tehtiin talkootyönä.

Aitta: Varastona. Tarkoitus saada museo- ja esittelykuntoon viimeistään vuonna 2025.

- Seinät maalattu 16.5.2021 talkoilla ja itse keitetyllä punamultamaalilla.
- Ovesta kraapittu ruskea maali pois ja palautettu sen alla ollut alkuperäinen värisävy maalaamalla ovi elokuussa 2021 uulatuotteen pellavaöljymaalilla, värisävyinä Tähkä.

Pränni eli kota: Museona ja varastona. Esineistö tarkistamatta.

- Sadevesi valuu piippua pitkin sisälle, mahdollinen tuleva vaurio tulipesään.

Luhti: Museona ja alakerta myös varastona.

- Yläkerran kaksi huonetta on käyty läpi kesän 2023 aikana. Esineistö on järjestetty, inventoitu ja listattu. Suurin osa esineistöstä oli jo entuudestaan luetteloituja.
- Alakerran huoneiden läpikäynti on kesken.

Vellikello: Pystytetty paikalleen vuonna 1966 ja se on peräisin Harjakankaan Kuurilta. Kunnosta ei tietoa.

Navetta jäljitelmä: Puuvarasto varastotilana ja ulkokäymälät museona.

- Malkakaton vesikate uusittiin 22.7-2.8.2024. Vanhat malat irrotettiin ja numeroitiin uudelleen asennusta varten. Vanha vesikateosuus purettiin kokonaan katoniskoihin saakka. Sivuseinien yläosassa olleet lahovauriot poistettiin ja korvattiin 50x100mm lankuilla. Vesikatteen pohjaksi asennettiin 32x100mm raakalauta. Räystä ja päätypuiksi kiinnitettiin vanhat puut. Laudoituksen päälle asennettiin rakennuksen pituussuuntaisesti alushuopa. Räystäälle asennettiin 50x50 cm koivutuohet pinta ylöspäin. Alushuovan päälle kiinnitettiin pintahuopa ja harjakaista. Vesikatteen päälle asennettiin malat. Malat asemoituivat hieman aiempaa tiiviimpään, joten kummallekin lappeelle tehtiin kaksi uutta malkapuuta. Kunnostukseen saatiin Leader-avustusta ja vesikatteen osuuden teki Rakennusrovio Oy. Malkojen irrotus ja uudelleen asennus tehtiin talkootyönä. Lopuksi siivottiin rakennuksessa olevat käymälät.

Vinttikaivo: Kunnossa. Korjattu vuonna 2020.

Niittylato: Tarvikepuiden ja kylttien säilytystilana. Kyläkeinu varastoitu tänne. Siivottu.

- Katto vuotaa yhdestä kohtaa.

Riihi: Oikealla puolella on kiuas ja sisällä puintiin ja viljaan liittyvää esineistöä. Esineet tarkistamatta. Kaikki muu osa rakennuksesta tavaroiden säilytystilana. Siivottavaa ja tarkistettavaa on paljon.

- Olkikatto vahvistettu heinäkuussa 1968 käyttäen 110 olkilyhdettä.
- Nykyinen peltikatto tehty 2016 tai 2017 ja työ teetetty kokonaan ammattilaisella. Viikinsalo?

Paja: Museo ja varastotilana. Pajan esineistöä. Esineet tarkistamatta.

- Kaikki kattotiilet vaihdettu 23.5.2020.

Roosan mökki eli Setälän torppa: Museotilana. Esineistö tarkistamatta.

- Kattoa korjattu ? Vuonna ?
- Keittiön sisäkatto pitäisi korjata.
- Huoneen pinkopahvi repeämät pitäisi korjata.

Mairen kammari: Järjestetty kesän 2023 aikana (Vain hieman siirretty tavaroita ja viety ylimääräisiä toimistoon yms.) Esineistö yleisesti hyvässä kunnossa ja luetteloitu.

Pakari/museo: Esineistä suurin osa on luetteloitu, lisäksi kesän 2023 aikana "piilossa" kaapeissa ja penkkien alla olevat esineet on inventoitu ja listattu. Näistä esineistä suurin osa oli jo entuudestaan luetteloituja. Listat esineistä löytyvät jälleen samalta ulkoiselta kovalevyllä, jossa muut aineistot (valokuvat, VHS-tallenteet yms.) ovat.

Valokuvat: Kuvia on digitoitu kesän 2023 aikana lisää ja digitoituidut materiaalit löytyvät kaikki Kaharin toimistosta ulkoiselta kovalevyllä. Albumit, joiden kuvat on digitoitu, on merkitty erikseen. Kuvista suurin osa on kuitenkin edelleen digitoimatta, sillä aineistoa on niin paljon. Albumit ja yksittäiset irtokuvat löytyvät Kaharilta säilytysarkusta. (Valokuvat keittiön kanssa samassa tilassa ja varsinaisella museopuolella olevassa arkussa ovat vanhat kirjalliset aineistot, kuten mainokset, esitteet yms. Niitä ei ole lueteltu tai digitoitu.)

Filmit: VHS-videot ovat kesän 2023 aikana digitoitu ja löytyvät Kaharin toimistosta ulkoiselta kovalevyllä. Nauhoilta löytyi esimerkiksi Kaharin Flikkojen esityksiä, Kaharilla juhluvuonna pidetty näytelmä sekä vanhoja videotallenteita Noormarkun alueesta sekä käsityöläisammateista.

Kyläkeinu: Säilytetään niittyladossa. Laitettu ladon siivoamisen yhteydessä ovesta katsottuna vasemmalle puolelle alimmaiseksi. Silloin puuosat olleet ehjät. Tarkistettava onko kaikki osat tallella.

Pihan hirsiaita:

- 18.9 2024 aidan kodan puoleiset poikkihirret uusittiin ja samalla aita oikaistiin. Viidestä poikkihirrestä kolmas ja neljäs olivat lahonneet ja puuttuivat kokonaan ja muutkin olivat heikkokuntoisia. Kaikki poikkihirret korvattiin uusilla, jotka tehtiin urakoitsijalla olleista purkuhirsistä. Korjauksen teki kokemäkeläinen Hirsiakka/ Päivi Kuusela.

Karjapihan portit: Karjapihassa on kolme erityyppistä porttia.

- 25.7 24 Kaksi porteista oli lukittu ruuveilla ja yhden kiinnitykset oli tehty rautalangalla. Kaikkien porttien saranoinnit ja lukitukset palautettiin alkuperäisten kaltaisiksi ja portit saatettiin toimintakuntoisiksi. Korjaustoimenpiteet toteutettiin talkootyönä.

Loput kokoelman esineet: ovat sekaisin riihessä, aitassa, luhdissa, pajassa. Niitä on paljon, lopullisesta lukumäärästä ei taida olla tietoa, koska osaa ei löydy kirjattuna minnekään.

Esineistössä on paljon toistoa, useita samanlaisia kappaleita, lahjoitustiedot ovat puutteelliset ja osa esineistä on myös huonokuntoisia. Ratkaisuksi tulisikin harkita esineiden poistoja, siirtoa osaksi käyttökokoelmaa. Museoesineet tulisi käydä lävitse myös rajallisen tilan vuoksi, sekä varmistaa ettei museolla ole säilyssä tavaroita, jotka eivät edes ole museoesineistöä, tai muutoin kuulu sinne

6. Kokoelmien hallinta.

a. objektin liittäminen kokoelmiin.

Tapahtuu tällä hetkellä ainoastaan lahjoituksena saatavin esinein ja passiivisesti. Tarkkaan harkitsemme mitä otamme vastaan ja mille on tilaa ja tarvetta.

Esineen pitää täyttää kohdassa 3. kokoelmatehtävässä olevat kriteerit. Jos ne eivät täyty, voit ystävällisesti kertoa sen asiakkaalle ja kiittää häntä sekä ohjata mahdollisesti oikeaan museoon, joka tällaisia hänen tarjoamiaan esineitä voisi olla kiinnostunut vastaanottamaan.

Jos kriteerit esineen kohdalla täyttyvät toimi seuraavasti.

Miten liität esineen kokoelmiin:

1. Tarkista että esine on puhdas. Ei haise esim. tupakalle. Ei ole koin, tupajumin tms. saastuttama, joka voisi vaarantaa muut museon esineet. Ei sisällä mitään vaarallista ainetta tai ponnekaasua.
2. Asiakas jättää esineen tai kuvan esineestä esinetietoineen ja omien yhteystietojen kanssa kotiseutuyhdistyksen johtokunnalle päätettäväksi otetaanko esine vastaan vai ei.
3. Jos asiakkaalla ei ole kirjoitettua tietoa esineestä, pyydä häntä tekemään se tai kirjaa itse tarvittavat tiedot ylös. Paperilapulle kaikki mitä esineestä tiedetään sekä siihen liittyvä tarina!
4. Vie asia johtokunnan päätettäväksi. Johtokunta päättää samalla mihin esine varastoidaan, jos se otetaan vastaan.
5. Kielteisen päätöksen jälkeen ilmoita siitä asiakkaalle välittömästi. Sovi myös esineen pois hakeminen mahdollisimman pian, emme säilytä asiakkaan esineitä pitkään.
6. Myönteisen päätöksen jälkeen ilmoita siitä asiakkaalle ja sovi tapaaminen. Täytä asiakkaan kanssa lahjoituskirja! Lahjoituskirja löytyy käsikirjan kansiosta.
7. Esine kirjataan museossa olevaan esineluetteloon ja sille annetaan oma esinenumero, joka on viimeisestä luettelon numerosta seuraava vapaa numero. Laita esineen kaikki tiedot ylös, kirjaan myös lahjoittajan nimi. Merkitse lyijykynällä minne esine on varastoitu tai viety, silloin sen paikkaa on helppo muuttaa.
8. Liitä heti esineen numero esineeseen väliaikaisesti kiinni. Kirjoita numero paperilappuun ja se kiinni esineeseen.
9. Puhdista esine, jos on tarvetta. Ohje löytyy käsikirjan kansiosta.
10. Merkitse esineeseen varsinainen numero. Ohje löytyy käsikirjan kansiosta.
11. Kuvaa esine ohjeiden mukaan. Ohje löytyy käsikirjan kansiosta.
12. Päivitä uusi esine tietoineen kuvan kera digikokoelmaan.

b. objektin käsittely ja säilyttäminen.

- Museon esineitä on kaikissa rakennuksissa. Tarkempi selvitys löytyy kohdasta 5. kokoelmien nykytila. Pajassa on myös kesällä tarvittavat pihanhoitoon liittyvät tavarat

- ja ruohonleikkuri.
- Museon esineitä ei tarvitse siirtää eikä koskea. Kosketaan vain silloin kun tehdään inventointi, siivous tai järjestelyitä.
  - Museossa olevat esineluettelokirjat ovat kaikkien käytettävissä.
  - Päärakennuksessa ja luhdin yläosassa olevat museoesineet on inventoitu ja suurilta osin luetteloitu sekä laitettu esittelykuntoon v. 2023. Ne tarkistetaan silmämääräisesti tarpeen mukaan.
  - Muut tilat tarkistetaan vuotojen ja vahinkojen ennaltaehkäisyn kartoittamiseksi kerran vuodessa.
  - Esineiden käsittelystä ja puhdistuksesta on erillinen ohje käsikirjan kansiossa.
  - Mitään esinettä kokoelmista ei ole tietääksemme konservoitu. Konservointi ei näillä näkymin ole mahdollista taloudellisen tilanteen ja hyvien säilytyspaikkojen puutteellisuuden vuoksi.
  - Kokoelmissa oleva vanha ”könninkello” ja seinäkello on laitettu toimintakuntoon v.2023.
  - Haaveena museon puolella olevan yksiviisarisen käyttökuntoon saattaminen.

c. poistot kokoelmista.

Poiston kriteerit:

1. Poistoa voi ehdottaa kuka tahansa, joka huomaa, että poisto olisi oleellinen. Ehdotuksen voi tehdä suullisena tai kirjallisena johtokunnan jäsenille.
2. Poistoa voidaan harkita esimerkiksi, jos esine on huonokuntoinen, rikki, tuhoisten täyttämä, saastunut, vaarallinen, kemikaalia sisältävä. Syitä voivat olla myös, että museossa on jo monta samaa esinettä, esineessä ei ole numeroa, esinettä ei löydy esineluettelosta tai esine ei täytä museon käsikirjan kohdan 3. kokoelmatehtävän kriteerejä.
3. Johtokunta päättää poistetaanko esine, siirretäänkö se käyttökokoelmiin, lahjoitetaanko esine toiseen museoon tai yksityiselle henkilölle.
4. Poistoon riittää yksikin kriteeri.
5. Poiston voi tehdä johtokunnan valitsema henkilö. Hän konsultoi Satakunnan Museota ennen varsinaista poiston tekoa.

Miten poisto tehdään:

1. Päätös poistoon on myönteinen.
2. Hae esineluettelosta esineen tiedot ja merkitse tietoihin esineen kohdalle: poisto, syy, päivämäärä ja poistajan allekirjoitus.
3. Esineen numeroa ei saa enää käyttää vaan se jää poistetun tietoihin.
4. Museoesineestä poistetaan numero pysyvästi.
5. Täytä poistolomake. Lomake löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyltä.
6. Kirjaa tiedot myös digikokoelmaan.
7. Hävitä esine asianmukaisesti, jos se menee tuhottavaksi ja huomioi sillä hetkellä olevat yleiset jätteiden lajittelu säädökset.

Miten esine liitetään käyttökokoelmiin:

1. Päätös poistoon on myönteinen.
2. Hae esineluettelosta esineen tiedot ja merkitse tietoihin esineen kohdalle: siirto

- käyttökokoelmiin, syy, päivämäärä ja poistajan allekirjoitus.
3. Esineen numeroa ei saa enää käyttää vaan se jää poistetun tietoihin.
  4. Museoesineestä poistetaan numero pysyvästi.
  5. Täytä poistolomake. Lomake löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyllä.
  6. Merkitse esine käyttökokoelmalistaan. Lista löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyllä.
  7. Laita esine käyttökokoelmille varattuun paikkaan. Toimistossa oleva laatikko, jossa lukee käyttökokoelma.
  8. Kirjaa tiedot myös digikokoelmaan.

Miten esine luovutetaan toiseen museoon:

1. Päätös luovutuksesta on myönteinen.
2. Ilmoita luovutuksen saajalle ja sovi esineen hakeminen.
3. Tee luovutuskirja! Luovutuskirja löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyllä.
4. Hae esineluettelosta esineen tiedot ja merkitse tietoihin esineen kohdalle: mihin museoon on lahjoitettu, syy, päivämäärä ja poistajan allekirjoitus.
5. Esineen numeroa ei saa enää käyttää vaan se jää poistetun tietoihin.
6. Museoesineestä poistetaan numero pysyvästi.
7. Nyt esine on luovutuskunnossa ja se voidaan antaa pois.
8. Täytä poistolomake. Lomake löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyllä.
9. Kirjaa tiedot myös digikokoelmaan.

Miten esine luovutetaan yksityishenkilölle:

1. Päätös luovutuksesta on myönteinen.
2. Ilmoita luovutuksen saajalle ja sovi esineen hakeminen.
3. Tee luovutuskirja! Luovutuskirja löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyllä.
4. Hae esineluettelosta esineen tiedot ja merkitse tietoihin esineen kohdalle: kenelle on luovutettu, syy, päivämäärä ja poistajan allekirjoitus.
5. Esineen numeroa ei saa enää käyttää vaan se jää poistetun tietoihin.
6. Museoesineestä poistetaan numero pysyvästi.
7. Nyt esine on luovutuskunnossa ja se voidaan antaa pois.
8. Täytä poistolomake. Lomake löytyy käsikirja kansioista ja ulkoiselta kovalevyllä.
9. Kirjaa tiedot myös digikokoelmaan.

d. luettelointi ja inventointi.

- Kokoelmatiedot löytyvät pääkirjoista, joita on kolme kappaletta. Tiedot ovat osittain puutteellisia.
- Luetteloimatonta esineistöä on vielä runsaasti.
- Luettelointi on aloitettu v. 1955. Sen on aloittanut Pauli Österlund. Tämän jälkeen luettelointia on tehnyt useampi henkilö.
- Uusi objekti luetteloidaan pääkirjaan.
- Objektin luetteloinnin hoitaa johtokunnan valitsema henkilö.
- Osa aineistosta on digitoitu.
- Kokoelmatietoja säilytetään ulkoisella kovalevyllä ja vanhassa tietokoneessa. Toistaiseksi ei ole varmuuskopiota. Se osa, joka on aikanaan digitoitu kokoelmahallintajärjestelmään, on turvassa ulkoisella palvelimella.
- Osa aineistosta inventoitu vuosina 2013, 2023 ja 2024.

7. Kokoelmien käyttö.

a. käyttö ja käyttäjät.

Päärakennuksen toisessa päässä oleva museo-osa sekä tuvan puolella oleva Mairen kammari on esillä yleisölle aina kun on tapahtumia sekä tilauksesta. Roosan mökki, paja, sauna ja riihen oikea puoli ovat auki perinnepäivänä. Opas voi niitä myös halutessaan esitellä muulloinkin. Kellari, navettajäljitelmä, aitta, luhdin alaosa, kota ja riihen vasen puoli ovat varastotiloina. Nämä eivät ole auki yleisölle toistaiseksi. Luhdin yläosa on myös siisti yleisöä varten, mutta sinne on jyrkät portaat.

Museokokoelmien pohjalta toteutettavia myytäviä tuotteita museoon.

Kuvia otetaan esineistä, rakennuksista ja ympäristöstä museon omille Facebook, Instagram ja kotisivuille.

Museossa käyvät tutustumassa säännöllisesti ulkopuoliset ryhmät mm. tilausryhmät, eskarilaiset, päiväkotiryhmät ja koululaiset.

b. lainaaminen.

Museon esineitä ei lainata mihinkään.

8. Kokoelmien tulevaisuus ja kokoelmatyön tavoitteet.

Huolet:

- Koko museotoiminnan jatkuminen ja alueen säilyminen tuleville polville.
- Rakennusten ylläpito ja niihin liittyvät kustannukset sekä pihapiirin ylläpito.
- Talkoolaisten ja aktiivisten toimijoiden pieni määrä.

Tavoitteet:

- Saada aitta, kellari, luhdin alaosa ja navettajäljitelmä kuntoon ennen juhluvuotta 2025. Korjausta, siistimistä ja inventointia. Saataisiin varastoissa olevia tavaroita paremmin esille ja ovet auki juhluvuonna näihin rakennuksiin.
- Saada poistot tehtyä ja siirrettyä esineitä myös käyttökokoelmiin.
- Siivottua ja inventoitua varastot.
- Aktiivisten toimijoiden kasvattaminen.
- Koulu saada aktivoitua käyttämään museota omilla tunneillaan.
- Vapaa-ajan toimintaa lapsille, nuorille, perheille ja aikuisille pihapiiriin ja sisälle. Näin museo tulisi tutuksi muutenkin kuin koulun kautta.

Mahdollisuudet:

- Koko paikka rakennuksineen on uniikki ja mahdollisuuksia täynnä.
- Erilaisten toiminta ja tapahtumien pito mahdollisuus.